

HAJDU ZITA – LÁZÁR TÍMEA – VALNERNÉ TÖRÖK ESZTER – FARKAS JÁNOS

EGYETEMI HALLGATÓK MOBILITÁSI HAJLANDÓSÁGA TÁRSADALMI HÁTTÉRVÁLTOZÓK TÜKRÉBEN

Közismert, hogy az egyetemi hallgatók mint leendő munkavállalók külföldi tanulmányai vagy munkavállalása – az idegennyelvi- és interkulturális kompetenciák fejlesztésén keresztül – jelentősen növeli munkaerőpiaci értéküket és lehetőségeiket. Érdekes viszont felderíteni, hogy a különböző társadalmi háttérváltozók befolyásolják-e a hallgatók külföldi mobilitás iránti motivációját. A Debreceni Egyetem Gazdasági Szaknyelvi Kommunikációs Központ kutatói-ként 2023-ban négyszáz gazdaságtudományi szakos hallgatót kérdeztünk meg kérdőíves kutatás keretében, majd leíró statisztikai Khí²-próbaelemzéseket végeztünk, és több szignifikáns összefüggést tártunk fel a kitöltő neme és a külföldi munkavállalás céljának bizonyos aspektusai között. Például a férfiak esetében a külföldi munkavállalás célja inkább a szakmai fejlődés lehet, mint a kulturális tapasztalatok megszerzése. A nők viszont szignifikánsan többen választották a külföldi munkavállalást az önállóság és magabiztosság növelése céljából. Az eredmények alapján megállapítottuk, hogy a társadalmi háttérváltozók jelentős hatást képviselnek a hallgatók külföldi mobilitási hajlandóságában.

Bevezetés

A diákok külföldi munkavállalás vagy tanulás iránti motivációja gyakran abból fakad, hogy versenyelőnyre tegyenek szert a globális munkaerőpiacon, valamint hogy új kultúrákat és perspektívákat ismerjenek meg. A pénzügyileg kevésbé szerencsés helyzetű tanulók a külföldi tanulmányokban és munkavállalásban találhatják meg a hátrányos helyzetből való kitörés és a jobb foglalkoztatási kilátások elérésének lehetőségét. A különböző társadalmi háttérrel rendelkező diákok számára a külföldi tanulás és munkavállalás lehetőséget jelenthet arra is, hogy kihívások elé állítsák magukat.

A mobilitás fogalmát az Európai Unió terminológiájának megfelelően a következő értelemben használjuk: az EU-n belüli mobilitás EU állampolgárok egyik uniós tagállamból a másikba költözését jelenti, akik ezáltal a szabad mozgáshoz való jogukat gyakorolják (*Internet 1*). Az EU Erasmus+ programja a tanulási célú mobilitást a következőképpen határozza meg: tényleges, fizikai elköltözés a tartózkodási helytől eltérő országba tanulmányok, képzés vagy informális tanulás céljából.

Hajdu Zita adjunktus, Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Gazdasági Szaknyelvi Kommunikációs Központ

Lázár Tímea adjunktus, Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Gazdasági Szaknyelvi Kommunikációs Központ

Valnerné Török Eszter központvezető nyelvtanár, Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Gazdasági Szaknyelvi Kommunikációs Központ

Farkas János adjunktus, Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Gazdasági Szaknyelvi Kommunikációs Központ

DOI: <https://doi.org/10.58269/umsz.2025.1.3>

A tanulás formája lehet szakmai gyakorlat, tanulószerveződéses gyakorlati képzés, ifjúsági csereprogram vagy szakmai továbbképzési tevékenység (Internet 2).

Mindenekelőtt érdemes áttekinteni, hogy milyen főbb push tényezők befolyásolják a hallgatók mobilitási döntéseit. Az egyik legfontosabb ilyen tényező az anyagi háttér, melyről Lörz és szerzőtársai (2016) a következőt írják: a hátrányos helyzetű diákok alacsonyabb valószínűséggel tervezik tanulmányaikat külföldön végezni, ami a magasabb költségérzékenység és az alacsonyabb haszonelvárások együttes eredménye.

Nem elhanyagolható a család befolyása sem, amiről Beech (2015) azt állítja, hogy a társadalmi hálózatok – mint például a család és a barátok – alapvető szerepet játszanak a külföldi tanulmányokat érintő döntésekben, és gyakran túlmutatnak a gazdasági motivációkon.

Kiss (2014) továbbfűzve ezen gondolatokat arról ír, hogy megfigyelhető az a jelenség, miszerint a magasabb társadalmi státuszú háttérrel rendelkező diákok nagyobb mértékben vesznek részt nemzetközi mobilitásban.

A korábbi ismeretszerzés az adott kultúráról vagy az adott idegen nyelv ismerete is jelentősen befolyásolhatja a külföldön történő tanulásra vonatkozó döntéseket. A korábbi nyelvi vagy kulturális ismeretek megkönnyíthetik az átmenetet és csökkenthetik a kulturális akadályokat. A külföldi tartózkodás pedig jelentősen javíthatja a nyelvi készségeket és a kulturális tudatosságot. Az ilyen tapasztalatok növelhetik az alkalmazkodóképességet és a hatékony kommunikációt (Kim, & Lum, 2018).

A szakirodalom bizonyos szerzői a pull faktorok dominanciáját hangsúlyozzák, például az oktatás minőségét vagy az intézmény hírnevét. Ez esetben a diákok az oktatást befektetésként tekintik, ahol a magasabb költségek akkor elfogadhatók, ha azokat jobb jövőbeli kereseti lehetőségek és munkalehetőségek kompenzálják. A nemzetközileg mobilis diákok különösen érzékenyek a minőségre, mivel igazolniuk kell a külföldi tanulás magasabb költségeit a várhatóan magasabb megtérüléssel. A külföldi és hazai diplomák közötti minőségi különbségek arra ösztönzik a fejlődő országok diákjait, hogy külföldön tanuljanak (Van Bouwel, & Veugelers, 2013). Az országot váltó diákok olyan oktatást keresnek, amely javítja karrierkilátásaikat, kulturális tapasztalatokat nyújt és bővíti személyes élményeiket. A külföldön történő tanulmányok választása egy jelentős döntés, amelyet olyan tényezők befolyásolnak, mint az oktatás minősége, a hazai hozzáférési problémák, személyes előnyök és karrierkilátások (Mpinganjira, 2009).

Petzold és Moog (2018) egy német egyetemen végeztek kutatást. Eredményeik azt mutatták, hogy a diákok a gyakorlati feltételeket – mint például az idegennyelv-tudást, a pénzügyi támogatást és a fogadó egyetem hírnevét – előbbre helyezik, mint a külföldi tanulmányok személyes előnyeit. Emellett, bár a családi elvárások és a társadalmi hatások is szerepet játszanak, ezek másodlagosak a kézzelfoghatóbb szempontokhoz képest.

Végül fontos megemlíteni a nemzetközi mobilitás előnyeit a munkaerőpiacon, melyhez kapcsolódóan Wiers-Jenssen és Støren (2021) készített tanulmányt az egyetemisták nemzetközi mobilitásának (ISM) hatását vizsgálva a felsőoktatásból a munkaerőpiacon történő elhelyezkedés során Norvégiában. Az a megállapítás született, hogy az ISM-nek csak minimális hatása van a munkaerőpiaci eredményekre, különösen, ha azokat olyan tényezőkkel hasonlítjuk össze, mint a tanulmányi terület és a korábbi munkatapasztalat. A tanulmány továbbá azt is vizsgálja, hogy az ISM előnyei eltérnek-e a különböző csoportok között. Azok a diplomások, akik magasabb felvételi pontszámokkal rendelkeznek és üzleti területen tanulnak, valamivel többet profitálnak az ISM-ből.

Anyag és módszer

A hallgatói mobilitás vizsgálata kérdőív-módszerrerrel történt, 2023 őszén. A kutatás eredményeit a Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar „Fenntartható gazdaság – Fenntartható társadalom” Nemzetközi Tudományos Konferenciáján (2024. május 16-17.) mutattuk be. Jelen tanulmány a kérdőív vizsgálat részeredményeit ismerteti.

A vizsgálat egyik célja az egyetemisták mobilitási hajlandóságának feltárása volt, valamint annak meghatározása, hogy a társadalmi háttérváltozók befolyásolják-e a hallgatók tanulási, munkavállalási vagy külföldre költözési motivációját. E célok kitűzése mellett az alábbi kutatási kérdésekre kerestünk választ:

1. kutatási kérdés: Létezik-e szignifikáns összefüggés a hallgatók nemzetközi mobilitása és a különböző társadalmi háttérváltozók között?
2. kutatási kérdés: Melyik mobilitási attitűd változónak van a legnagyobb hatása a hallgatók külföldre költözési hajlandóságára?

Az anonim kérdőívet a hallgatók önkéntes alapon, oktatói felügyelet mellett személyesen töltötték ki a kutatásetikai előírások betartása mellett. A kérdőív összeállítása Hunyadi és szerzőtársai (2000) által javasolt módszertani szempontok alapján történt. A mintavételezés relatíve széleskörűnek mondható, ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy a vizsgálat nem reprezentatív, így az eredmények elsősorban a vizsgált mintára vonatkoztathatók.

A válaszadók nemek szerinti megoszlása a következőképpen alakult: 39% férfi (156), 59,8% nő (239), míg a diákok 1,3%-a (5) nem árulta el nemét, ezért ezt az öt válaszadót kivettük a nemekre vonatkozó elemzésekből. Utóbbi hallgatói csoportot a válaszadók alacsony száma miatt kizártuk az elemzésből. A kérdőív első részében a hallgatóknak válaszolniuk kellett néhány szociodemográfiai kérdésre (nem, születési év, származási ország, település típusa, anyanyelv, külföldön folytatott tanulmányok, munkavégzés tanulmányok mellett, munkavégzés idegen nyelv használata mellett, gazdasági végzettséggel rendelkeznek-e a családban, édesanya/nevelőanya iskolai végzettsége, édesapa/nevelőapa iskolai végzettsége, anya nyelvismerete, apa nyelvismerete).

A kérdőív további részében a hallgatók mobilitási attitűdjeit kétféle kérdéssorral vizsgáltuk: 21 állítás (1. táblázat) dichotóm (igen vagy nem) válaszokat kért a hallgatóktól, melyet 10 attitűd-kérdés követett, melyre a választ egy háromfokozatú Likert-skálán (1=nem értek egyet, 2=egyedül is értek meg nem is, 3=egyedül értek) kellett bejelölniük.

A hallgatók mobilitási célra vonatkozó attitűdjét tíz itemből álló kérdésblokkal igyekeztünk feltárni (5. táblázat). Ezek az állítások egyaránt felölelték a hallgatók gondolkodásmódját és azokat a szempontokat, amelyeket figyelembe lehetett venni ennek a sajátos, mobilitás iránti hajlandóságnak a megítélésakor.

Az SPSS for Windows 23.0-s verzióját használtuk statisztikai szoftverünként az adatok elemzéséhez. Leíró statisztikai elemzést végeztünk, és a keresztábrás elemzés számos szignifikáns különbséget eredményezett a változók között. Az adatgyűjtés 2023 szeptembere és decembere között, irányított folyamaton keresztül történt.

Az adott válaszok megvizsgálása után megállapításokat tettünk arról, hogy milyen a kapcsolat a hallgatói mobilitás és a különböző társadalmi változók között.

A vizsgálat összeállítása során Babbie (2000) módszerét tekintettük irányadónak. Ennek lényege az attitűd pontos meghatározása egy rövid kijelentő mondatban, majd a kitöltőknek el kell dönteniük, mennyire igaz rájuk az állítás. Ezt egy háromfokozatú Likert-skálán kellett bejelölniük, ahol a fokozatok a következőképpen alakultak: 1=nem értek egyet; 2=egyedül is értek meg nem is;

3=egytertek. A kérdőívben 11 állítás szerepelt. A vizsgálat változóinak összefüggés-vizsgálatához a Pearson-féle χ^2 próbát alkalmaztuk.

A keresztábrás elemzéseknél a korrigált maradékokat is megvizsgáltuk, tehát azt, hogy egy cellában a várható eloszláshoz képest találtunk-e felülreprezentált értéket. Ha a korrigált maradékok értéke $|2|$ -nél nagyobb volt, akkor az adott cellában lévő értéket kiemeléssel jelöltük, Lázár (2009) szerint ugyanis ha a korrigált maradék értéke nagyobb $|2|$ -nél, akkor a két kategória között szignifikáns kapcsolat van.

Kérdőíves vizsgálat eredményeinek ismertetése

Kutatásunk során sikerült feltárnunk számos összefüggést a hallgatói mobilitásattitúd-változók és a különböző társadalmi háttérváltozók között.

Egyik kérdésünk arra kereste a választ, hogy a mobilitási döntési kritériumok milyen összefüggésben állnak a hallgatók demográfiai, szociodemográfiai hátterével.

Kutatásunk első szakaszában 21 mobilitással kapcsolatos állítással vizsgáltuk a nemek százalékos eloszlását (1. táblázat). Célunk ezzel az volt, hogy feltérképezzük a fiatalok terveit és motivációját a külföldi munkavállalással kapcsolatban, valamint a válaszok mögött álló trendet és motivációt megértsük. Ezek a változók egyértelműen arról tanúskodnak, hogy a hallgatók mobilitási hajlandósága a külföld iránt meglehetősen magas, a hallgatók 86,6%-a Európában szeretne dolgozni, 72,7 százalékuk szívesen dolgozna külföldön, 62,3 százalékuk tervez külföldi munkavállalást, 80 százalék pedig Európában szeretne tanulni. Véglegesen külföldre költözni a kérdőívet kitöltő hallgatók mindössze 27,3 százaléka szeretne. A hallgatóknak csak a 36,3 százaléka tudja pontosan, hogy melyik országban szeretne tanulni/dolgozni. Külföldi tanulmányokat folytatni teljes képzés keretében a diákok 22,8 százaléka, részképzés keretében pedig 36,2 százaléka tervez. A munkavállalás céljára rákérdező mobilitás-változóink közül a legmagasabb százalékat az „Azért tervezek külföldön dolgozni, hogy önállóbb és magabiztosabb legyek” (65,6%), a „Külföldi munkavállalásom célja nyelvtudásom fejlesztése lenne” (66,8%), illetve a „Külföldi munkavállalásom célja szakmai tudásom fejlesztése” (60,5%) változóknál mértük. A legalacsonyabbat a „Külföldi munkavállalásom célja egy másik kultúra megismerése lenne” itemnél állapítottuk meg (49,4%). Kérdőívünk eredményeiből kiderült, hogy a hallgatók csupán 25,6 százaléka szeretne külföldön tartózkodni szakmai programok, konferenciák erejéig, és 27,5 százaléka kizárólag azért utazna külföldre, hogy barátokkal, rokonokkal találkozzon. A szakmai gyakorlatot is mindössze a 30,5 százaléka szeretné külföldön teljesíteni. Ez a tendencia arra utal, hogy a fiatalok többsége inkább rövid távú tapasztalatokat keres külföldön, mintsem hosszú távú elkötelezettséget.

1. TÁBLÁZAT: MOBILITÁS-VÁLTOZÓK SZÁZALÉKOS MEGOSZLÁSA A NEMEK TÜKRÉBEN

	Szívesen dolgoznék külföldön		Azért tervezek külföldön dolgozni, hogy önállóbb és magabiztosabb legyek ($\chi^2=5,20, p<0,05$)		Külföldön csak szakmai programok, konferenciák erejéig szeretnék tartózkodni		Európán kívül szeretnék tanulni	
	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem
Nő/%	72,8%	27,2%	70,1%	29,9%	27,6%	72,4%	21,3%	78,7%
Férfi/%	72,4%	27,6%	58,8%	41,2%	22,4%	77,6%	25,0%	75,0%
Σ /%	72,7%	27,3%	65,6%	34,4%	25,6%	74,4%	22,8%	77,2%
	Tervezek külföldi munkavállalást		Szakmai gyakorlatot szeretnék külföldön teljesíteni ($\chi^2=4,69, p<0,05$)		Konkrétan tudom, hogy melyik országban szeretnék tanulni/dolgozni		Tervezek (további) külföldi tanulmányokat teljes képzés keretében	
	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem
Nő/%	63,2%	36,8%	26,5%	73,5%	36,7%	63,3%	22,2%	77,8%
Férfi/%	60,9%	39,1%	36,8%	63,2%	35,7%	64,3%	23,7%	76,3%
Σ /%	62,3%	37,7%	30,5%	69,5%	36,3%	63,7%	22,8%	77,2%
	Külföldi munkavállalásom célja szakmai tudásom fejlesztése lenne		Véglegesen külföldre szeretnék költözni		Európában szeretnék dolgozni		Tervezek (további) külföldi tanulmányokat részképzés keretében	
	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem
Nő/%	57,1%	42,9%	28,5%	71,5%	84,5%	15,5%	37,7%	62,3%
Férfi/%	65,6%	34,4%	25,6%	74,4%	89,7%	10,3%	34,0%	66,0%
Σ /%	60,5%	39,5%	27,3%	72,7%	86,6%	13,4%	36,2%	63,8%
	Külföldi munkavállalásom célja nyelvtudásom fejlesztése lenne		Nincs szándékomban külföldön tanulni vagy dolgozni. Kizárólag azért utazok külföldre, hogy barátokkal, rokonokkal találkozzak		Európán kívül szeretnék dolgozni		Vettem már részt külföldi képzésben teljes képzés keretében	
	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem
Nő/%	67,5%	32,5%	29,4%	70,6%	31,0%	69,0%	4,2%	95,8%
Férfi/%	65,8%	34,2%	24,5%	75,5%	30,8%	69,2%	3,8%	96,2%
Σ /%	66,8%	33,2%	27,5%	72,5%	30,9%	69,1%	4,1%	95,9%
	Külföldi munkavállalásom célja egy másik kultúra megismerése lenne ($\chi^2=4,73, p<0,05$)		Kizárólag turisztikai célból kívánok külföldre utazni		Európában szeretnék tanulni		Vettem már részt külföldi képzésben részképzés keretében	
	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem	Igen	Nem
Nő/%	53,8%	46,2%	39,3%	60,7%	79,9%	20,1%	5,0%	95,0%
Férfi/%	42,6%	57,4%	32,7%	67,3%	80,1%	19,9%	7,7%	92,3%
Σ /%	49,4%	50,6%	36,7%	63,3%	80,0%	20,0%	6,1%	93,9%
	Szívesen tanulnék/tanulok külföldön.							
	Igen	Nem						
Nő/%	60,3%	39,7%						
Férfi/%	60,3%	39,7%						
Σ /%	60,3%	39,7%						

Forrás: A szerzők saját szerkesztése, 2024 (N=395)

A huszonegy változóból három változó esetében szignifikáns különbséget állapítottunk meg a nemek között, ami valószínűleg nem véletlenszerű: „Külföldi munkavállalásom célja egy másik kultúra megismerése lenne”, „Azért tervezek külföldön dolgozni, hogy önállóbb és magabiztosabb legyek”, illetve „Szakmai gyakorlatot szeretnék külföldön teljesíteni” (2. táblázat). A kereszttáblás elemzésünkből kiderült, hogy a külföldi munkavállalást tekintve a női hallgatók szignifikánsan jobban érdeklődnek egy másik kultúra megismerése iránt, mint a férfi hallgatók ($\chi^2=4,73, p<0,05$). Szintén szignifikáns eredmény született az „Azért tervezek külföldön dolgozni, hogy önállóbb és magabiztosabb legyek” változó esetében is. A nőkre szignifikánsan jobban jellemző, hogy a külföldi munkavállalás célja a nagyobb önállóságra és magabiztosságra való törekvés, mint a férfiakra ($\chi^2=5,20, p<0,05$). A harmadik szignifikáns eredmény a szakmai gyakorlat külföldi teljesítésével kapcsolatban született. Szignifikánsan több férfi hallgató szeretné a szakmai gyakorlatot külföldön teljesíteni, mint nő ($\chi^2=4,69, p<0,05$).

A szignifikáns különbségekhez olyan okok járulhatnak hozzá, mint a nemek közötti eltérő motiváció, demográfiai különbségek, kulturális és társadalmi tényezők, melyek eltérő mértékben befolyásolják a hallgatók döntéseit. A külföldi mobilitási hajlandóság vetületében a női hallgatók körében erősebb az önállóságra és magabiztosságra, egy másik kultúra megismerésére való törekvés, a férfiak pedig inkább a szakmai fejlődésüket látják a külföldi munkavégzésben vagy tanulásban. Tizenhét változó esetében a nők és férfiak százalékos eloszlása az igen és nem válaszok arányát tekintve közel hasonló, ami arra utal, hogy a külföldi munkavállalás iránti vágy a nemek szempontjából kiegyenlített.

2. TÁBLÁZAT: SZIGNIFIKÁNS ÖSSZEFÜGGÉSEK A NEMEK ÉS MOBILITÁS-VÁLTOZÓK KÖZÖTT

	IGEN	NEM
Külföldi munkavállalásom célja egy másik kultúra megismerése lenne ($\chi^2=4,73, p<0,05$)		
NŐ	126	108
	2,2	-2,2
FÉRFI	66	89
	-2,2	2,2
Azért tervezek külföldön dolgozni, hogy önállóbb és magabiztosabb legyek ($\chi^2=5,20, p<0,05$)		
NŐ	164	70
	2,3	-2,3
FÉRFI	90	63
	-2,3	2,3
Szakmai gyakorlatot szeretnék külföldön teljesíteni ($\chi^2=4,69, p<0,05$)		
NŐ	63	175
	-2,2	2,2
FÉRFI	57	98
	2,4	0,6

Megjegyzés: A vastagon szedett értékek arra utalnak, hogy a táblázatban az adott cellába jóval többen kerültek, mint amennyi véletlen elrendeződés esetén várható lett volna (Adj. Stand. Res.: ≥ 2.0).

Forrás: A szerzők saját szerkesztése, 2024 (N=395)

A következő lépésben egy másik dichotóm háttérváltozó, melynek összefüggését vizsgáltuk a mobilitásattitúd-változóinkkal, a tanulmányok melletti munkavégzés volt. A megkérdezett hallgatók 39 százaléka (156 fő) dolgozik jelenlegi tanulmányai mellett, 61 százaléka (244 fő) pedig nem. Két esetben találtunk szignifikáns összefüggést. Azok a megkérdezett hallgatók, akik dolgoznak tanulmányaik mellett, szignifikánsan szívesebben tanulnának külföldön, mint azok, akik nem dolgoznak tanulmányok folytatása mellett ($\chi^2=5,93$, $p<0,05$). Szintén szignifikáns az összefüggés a tanulmányok melletti munkavégzés és a végleges külföldre költözés között. Megállapítottuk, hogy azok a diákok, akik dolgoznak jelenlegi tanulmányaik mellett, nagyobb valószínűséggel tervezik a külföldi letelepedést, mint azok, akik csak tanulnak, de nem dolgoznak ($\chi^2=8,46$, $p<0,05$). Összességében a 3. táblázatban bemutatott adatok világosan mutatják, hogy a tanulmányok melletti munkavégzés szignifikánsan befolyásolja a hallgatók külföldi tanulmányi és letelepedési szándékait, ami fontos információt szolgáltat a jövőbeli politikai és oktatási döntésekhez.

3. TÁBLÁZAT: SZIGNIFIKÁNS ÖSSZEFÜGGÉSEK A KÜLFÖLDÖN VÉGZETT TANULMÁNYOK ÉS MOBILITÁS VÁLTOZÓK KÖZÖTT

	IGEN	NEM
Szívesen tanulnék/tanulok külföldön ($\chi^2=5,93$, $p<0,05$)		
Dolgozik jelenlegi tanulmányai mellett	106	50
	2,4	-2,4
Nem dolgozik jelenlegi tanulmányai mellett	136	108
	-2,4	2,4
Véglegesen külföldre szeretnék költözni ($\chi^2=8,46$, $p<0,05$)		
Dolgozik jelenlegi tanulmányai mellett	56	100
	2,9	-2,9
Nem dolgozik jelenlegi tanulmányai mellett	55	189
	-2,9	2,9

Megjegyzés: A vastagon szedett értékek arra utalnak, hogy a táblázatban az adott cellába jóval többen kerültek, mint amennyi véletlen elrendeződés esetén várható lett volna (Adj. Stand. Res.: ≥ 2.0).

Forrás: A szerzők saját szerkesztése, 2024 (N=400)

A következő lépésben kíváncsiak voltunk, hogy befolyásolja-e a munkavégzés során történő nyelvhasználat a hallgatók mobilitási törekvéseit. Arra a kérdésre, hogy használja-e az idegen nyelvet amennyiben dolgozik, 22,8 százaléka a hallgatóknak igennel (91 fő), 29,5 százaléka nemmel (118 fő) válaszolt, tehát több az olyan hallgatók száma, akik nem használják az idegen nyelvet munkavégzés közben. Szignifikáns összefüggést állapítottunk meg a külföldi tanulási hajlandóság, a teljes-, illetve részképzés keretében külföldön folytatandó tanulási tervek vetületében. Azok a hallgatók, akik használják nyelvtudásukat munkavégzés közben, szignifikánsan szívesebben tanulnának külföldön, mint azok, akik nem használják nyelvtudásukat ($\chi^2=7,85$, $p<0,05$). Ugyanezt mondhatjuk el a külföldi tanulmányokat teljes-, illetve részképzés keretében tervező hallgatói válaszokkal kapcsolatban. Azok a hallgatók, akik használják idegennyelv-tudásukat munkavégzés közben, szignifikánsan szívesebben képzelnek el további külföldi tanulmányokat teljes- ($\chi^2=4,09$, $p<0,05$), illetve részképzés ($\chi^2=9,17$, $p<0,05$) keretében, mint azok, akik nem használják az idegen nyelvet (4. táblázat).

4. TÁBLÁZAT: SZIGNIFIKÁNS ÖSSZEFÜGGÉSEK A MUNKAVÉGZÉS SORÁN TÖRTÉNŐ IDEGENNYELV-HASZNÁLAT ÉS A MOBILITÁS VÁLTOZÓK KÖZÖTT

	IGEN	NEM
Szívesen tanulnék/tanulok külföldön		
Használja idegennyelv-tudását munkavégzés során	70	21
	2,8	-2,8
Nem használja idegennyelv-tudását munkavégzés során	69	49
	-2,8	2,8
Tervezek (további) külföldi tanulmányokat teljes képzés keretében ($\chi^2=4,09, p<0,05$)		
Használja idegennyelv-tudását munkavégzés során	27	64
	2,0	-2,0
Nem használja idegennyelv-tudását munkavégzés során	21	97
	-2,0	2,0
Tervezek (további) külföldi tanulmányokat részképzés keretében ($\chi^2=9,17, p<0,05$)		
Használja idegennyelv-tudását munkavégzés során	44	47
	3,0	-3,0
Nem használja idegennyelv-tudását munkavégzés során	33	85
	-3,0	3,0

Megjegyzés: A vastagon szedett értékek arra utalnak, hogy a táblázatban az adott cellába jóval többen kerültek, mint amennyi véletlen elrendeződés esetén várható lett volna (Adj. Stand. Res.: ≥ 2.0).

Forrás: A szerzők saját szerkesztése, 2024 (N=400)

A továbbiakban a második kérdéscsoportozáshoz tartozó külföldi munkavállalás céljával kapcsolatos állításokat vizsgáltuk meg a nemek százalékos eloszlásának vetületében, majd keresztábrák elemzésével a nemek közötti szignifikáns különbségeket tártuk fel. A tíz mobilitás céljára vonatkozó állítás leíró statisztikai elemzésekor kiderült, hogy a hallgatók többsége mindegyik állítással teljes mértékben egyetértett (5. táblázat). A legmagasabb százalékos arányt „A külföldi munkavállalás célja általában a magasabb fizetés elérése” (91,9%; 363 fő), „A külföldi munkavállalás célja általában a magasabb életszínvonal elérése” (89,9%; 355 fő) és „A külföldi munkavállalás célja általában a jobb életkörülmények” (91,9%; 363 fő) változók esetében mértünk. A nemek szerinti megoszlást tekintve is ezeknél a kategóriáknál mutatható ki a legmagasabb százalékos arány. A legalacsonyabb százalékos érték „A külföldi munkavállalás célja általában más kultúrák megismerése” (36,2%; 143 fő) változónál mutatható ki. A fenti magas külföldi munkavállalási hajlandóság elsősorban gazdasági okokra vezethető vissza. Az egyetemről kikerülő hallgatók számára a legfőbb motiváló tényező a minél magasabb fizetés elérése, s jövedelmük jelentős növelésére nagy vonzereje van a külföld által kínált álláslehetőségeknek. A magasabb jövedelem nemcsak közvetlen anyagi előnyöket biztosít számukra, hanem megteremti a jövőbeli pénzügyi stabilitásukat. Mindezekből következik, hogy a magasabb jövedelemmel a foglalkoztatottaknak magasabb lesz az életszínvonal és jobb életkörülményeket tudnak a fiatalok maguknak teremteni. A külföldi munkavállalás nemcsak anyagi előnyöket kínál az álláskeresőknek, hanem lehetőséget biztosít a személyes fejlődésre is. Az új kultúrák megismerése, a nyelvtudás fejlesztése és a nemzetközi tapasztalatok szerzése mind hozzájárulnak a személyes és szakmai fejlődéshez, ami szintén motiváló tényező lehet.

5. TÁBLÁZAT: SZÁZALÉKOS ELOSZLÁS A NEMEK ÉS A MUNKAVÉGZÉS CÉLJA MOBILITÁS VÁLTOZÓK KÖZÖTT

	A külföldi munkavállalás célja általában a magasabb fizetés			A külföldi munkavállalás célja általában a magasabb életszínvonal elérése		
	nem értek egyet	egyét is értek meg nem is	egyétértek	nem értek egyet	egyét is értek meg nem is	egyétértek
Nő/N/%	1 fő / 4%	15 fő / 6,3%	223 fő / 93,3%	1 fő / 4%	21 fő / 8,8%	217 fő / 90,8%
Férfi/N/%	2 fő / 1,3%	14 fő / 9,0%	140 fő / 89,7%	2 fő / 1,3%	16 fő / 10,3%	138 fő / 88,5%
Σ/N/%	3 fő / 8%	29 fő / 7,3%	363 fő / 91,9%	3 fő / 8%	37 fő / 9,4%	355 fő / 89,9%
	A külföldi munkavállalás célja általában a szakmai tudás fejlesztése			A külföldi munkavállalás célja általában a kiszámíthatóbb jövő		
	nem értek egyet	egyét is értek meg nem is	egyétértek	nem értek egyet	egyét is értek meg nem is	egyétértek
Nő/N/%	14 fő / 5,9%	64 fő / 26,8%	161 fő / 67,4%	9 fő / 3,8%	34 fő / 14,2%	196 fő / 82,0%
Férfi/N/%	12 fő / 7,7%	49 fő / 31,4%	95 fő / 60,9%	9 fő / 5,8%	31 fő / 19,9%	116 fő / 74,4%
Σ/N/%	26 fő / 6,6%	113 fő / 28,6%	256 fő / 64,8%	18 fő / 4,6%	65 fő / 16,5%	312 fő / 79,0%
	A külföldi munkavállalás célja általában az idegennyelvi ismeretek fejlesztése <i>($\chi^2=9,69, p<0,05$)</i>			A külföldi munkavállalás célja általában a jobb életkörülmények		
	nem értek egyet	egyét is értek meg nem is	egyétértek	nem értek egyet	egyét is értek meg nem is	egyétértek
Nő/N/%	24 fő / 10 %	56 fő / 23,4%	159 fő / 66,5%	1 fő / 4%	21 fő / 8,8%	217 fő / 90,8%
Férfi/N/%	30 fő / 19,2%	44 fő / 28,2%	82 fő / 52,6%	5 fő / 3,2%	16 fő / 10,3%	135 fő / 86,5%
Σ/N/%	54 fő / 13,7%	100 fő / 25,3%	241 fő / 61,0%	6 fő / 1,5%	37 fő / 9,4%	352 fő / 89,1%
	A külföldi munkavállalás célja általában más kultúrák megismerése <i>($\chi^2= 6,15 p<0,05$)</i>			A külföldi munkavállalás célja általában a szakmai kapcsolati háló építése		
	nem értek egyet	egyét is értek meg nem is	egyétértek	nem értek egyet	egyét is értek meg nem is	egyétértek
Nő/N/%	64 fő / 26,8%	81 fő / 33,9%	94 fő / 39,3%	18 fő / 7,5%	69 fő / 28,9%	152 fő / 63,6%
Férfi/N/%	60 fő / 38,5%	47 fő / 30,1%	49 fő / 31,4%	17 fő / 10,9%	49 fő / 31,4%	90 fő / 57,7%
Σ/N/%	124 fő / 31,4%	128 fő / 32,4%	143 fő / 36,2%	35 fő / 8,9%	118 fő / 29,9%	242 fő / 61,3%
	A külföldi munkavállalás célja általában az önállósodás <i>($\chi^2=13,06, p<0,05$)</i>			A külföldi munkavállalás célja általában a gyorsabb szakmai előmenetel		
	nem értek egyet	egyét is értek meg nem is	egyétértek	nem értek egyet	egyét is értek meg nem is	egyétértek
Nő/N/%	27 fő / 11,3%	55 fő / 23,0%	157 fő / 65,7%	14 fő / 5,9%	64 fő / 26,8%	161 fő / 67,4%
Férfi/N/%	29 fő / 18,6%	53 fő / 34,0%	74 fő / 47,4%	18 fő / 11,5%	41 fő / 26,3%	97 fő / 62,2%
Σ/N/%	56 fő / 14,2%	108 fő / 27,3%	231 fő / 58,5%	32 fő / 8,1%	105 fő / 26,6%	258 fő / 65,3%

Megjegyzés: A vastagon szedett értékek arra utalnak, hogy a táblázatban az adott cellába jóval többen kerültek, mint amennyi véletlen elrendeződés esetén várható lett volna (Adj. Stand. Res.: ≥ 2.0).

Forrás: A szerzők saját szerkesztése, 2024 (N=400)

Vizsgálatunk utolsó szakaszában keresztábrás elemzéssel vizsgáltuk a nemek mobilitásattitűd-változókkal kapcsolatos összefüggéseit, és három szignifikáns eredmény született (6. táblázat). Szignifikánsan több nő, mint férfi ért egyet azzal az állítással, hogy „A külföldi munkavállalás célja általában az idegen nyelvi ismeretek fejlesztése” ($\chi^2=9,69, p<0,05$). Ennek az oka valószínű az lehet, hogy a nyelvtudás nemcsak a munkavégzéshez szükséges, hanem a társadalmi kapcsolatok kialakításához is elengedhetetlen, s bizonyára a nők esetében ez a motiváció erősebb lehet, mivel gyakran hangsúlyozzák a kapcsolatok és a kommunikáció fontosságát. További okként említhetjük például azt is, hogy a nők jelentős többsége a szolgáltató szektorban dolgozik nemcsak hazánkban, hanem külföldön is, így a nyelvismeret különösen fontos szerepet kap.

A következő szignifikáns összefüggésből kiderül, hogy a férfiak szignifikánsan kevésbé értenek egyet azzal az állítással, hogy „A külföldi munkavállalás célja általában más kultúrák megismerése” ($\chi^2=6,15, p<0,05$). Ez a statisztikai eredmény azt igazolja, hogy a férfiak esetében a külföldi munkavállalás célja inkább a szakmai fejlődés lehet, mint a kulturális tapasztalatok megszerzése. Ők inkább a karrierjükre és a pénzügyi stabilitásra összpontosítanak, míg a kulturális tapasztalatok megismerése nem feltétlenül van a prioritásaik között. Ez a különbség a társadalmi elvárásokból is fakadhat, amelyek a férfiakat inkább a teljesítmény és a siker irányába terelik.

Az utolsó szignifikáns eredményünk az önállósodással kapcsolatban született. A nők szignifikánsan jobban egyetértenek a férfiaknál azzal, hogy a külföldi munkavállalás célja általában az önállósodás ($\chi^2=13,06, p<0,05$). Ez valószínű azzal indokolható, hogy a nők gyakran keresik az önállóságot és a függetlenséget, különösen a munkaerőpiacon. Az önállóságra törekvési vágyuk számukra a hagyományos szerepekből való kilépésre törekvéssel társul. A külföldi munkavállalás lehetőséget ad arra, hogy új tapasztalatokat szerezzenek, fejlesszék készségeiket és önállóbbá váljanak.

6. TÁBLÁZAT: SZIGNIFIKÁNS ÖSSZEFÜGGÉSEK A NEMEK ÉS MUNKAVÁLLALÁS CÉLJA MOBILITÁS VÁLTOZÓK KÖZÖTT

	Nem értek egyet	Egyet is értek meg nem is	Egyetértek
A külföldi munkavállalás célja általában az idegen nyelvi ismeretek fejlesztése ($\chi^2=9,69, p<0,05$)			
NŐ	24	56	159
	-2,6	-1,1	2,8
FÉRFI	30	44	82
	2,6	1,1	-2,8
A külföldi munkavállalás célja általában más kultúrák megismerése ($\chi^2=6,15, p<0,05$)			
NŐ	64	81	94
	-2,4	0,8	1,6
FÉRFI	60	47	49
	2,4	-0,8	-1,6
A külföldi munkavállalás célja általában az önállósodás ($\chi^2=13,06, p<0,05$)			
NŐ	27	55	157
	-2,0	-2,4	3,6
FÉRFI	29	53	74
	2,0	2,4	-3,6

Megjegyzés: A vastagon szedett értékek arra utalnak, hogy a táblázatban az adott cellába jóval többen kerültek, mint amennyi véletlen elrendeződés esetén várható lett volna (Adj. Stand. Res.: $\geq 2,0$).

Összefoglalás

Első kutatási kérdésünkre válaszolva elmondhatjuk, hogy összességében tizenhat szignifikáns összefüggést állapítottunk meg a hallgatók nemzetközi mobilitása és a különböző társadalmi háttérváltozók között. Hat szignifikáns kapcsolatot mértünk a nemek, ötöt a külföldön végzett tanulmányok, kettőt a tanulmányok melletti munkavégzés, hármat a munkavégzés alatti nyelvhasználat vetületében. A második kutatási kérdésünk a mobilitásattitűd-változók erősségére kérdezett rá. Az adatok elemzéséből kiderült, hogy a legnagyobb ereje a hallgatók racionális döntése szempontjából a külföldi munkavállalással járó magasabb fizetés és életszínvonal elérésének, valamint a jobb életkörülmények megteremtésének van. Összegezve: a kutatás magas százalékos arányai a külföldi munkavállalás céljaival kapcsolatban a gazdasági, társadalmi és személyes motivációk komplex interakciójának eredményeire vezethetők vissza. Az emberek többsége a jobb anyagi lehetőségek, a magasabb életszínvonal és a jobb életkörülmények elérése érdekében választja a külföldi munkavállalást, ami a jelen kutatásban közölt statisztikai adatokban is tükröződik.

További kutatások célja lehet feltárni a külföldi hallgatói mobilitások és külföldi munkavállalás hosszú távú hatásait, a hallgatók munkaerőpiaci lehetőségeit és karrierépítését tekintve. Egy jövőbeli összehasonlító tanulmány témája lehet a különböző kultúrák és oktatási rendszerek hatásának vizsgálata a hallgatói mobilitásra.

Irodalomjegyzék

- Babbie, E. (2000). *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi Kiadó, Budapest.
- Beech, S. E. (2015). International student mobility: The role of social networks. *Social & Cultural Geography*, 16(3), 332-350.
- Hunyadi L., Mundruczó Gy., & Vita I. (2000). *Statisztika*. Aula Kiadó, Budapest.
- Kim, E., & Lum, M. (2018). Motivations for Study and Work Abroad. *Advances in Global Education and Research*, (2), 198-212. <https://doi.org/10.5038/9781732127500>. <https://digitalcommons.usf.edu/cgi/view-content.cgi?article=1017&context=anaheipublishing#page=204>. Letöltés dátuma: 2024.09.07.
- Kiss L. (2014). *Structural and socio-economic background factors of international student mobility*. The Social Dimension of Higher Education. The Results of Eurostudent V in Hungary. Education Public Services Non-profit LLC, Department of Higher Education, pp. 27-38. eurostudent_studies_en_201405.indd (felvi.hu). Letöltés dátuma: 2024.09.07.
- Lázár E. (2009). *Kutatásmódszertan a gyakorlatban az SPSS program használatával*. Scientia Kiadó, Kolozsvár.
- Lörz, M., Netz, N., & Quast, H. (2016). Why do students from underprivileged families less often intend to study abroad? *Higher Education*, 72, 153-174. <https://doi.org/10.1007/s10734-015-9943-1>
- Mpinganjira, M. (2009). Comparative analysis of factors influencing the decision to study abroad. *African Journal of Business Management*, 3(8), 358.
- Petzold, K., & Moog, P. (2018). What shapes the intention to study abroad? An experimental approach. *Higher Education*, 75, 35-54. <https://doi.org/10.1007/s10734-017-0119-z>.
- Van Bouwel, L., & Veugelers, R. (2013). The determinants of student mobility in Europe: The quality dimension. *European Journal of Higher Education*, 3(2), 172-190.
- Wiers-Jenssen, J., & Støren, L. A. (2021). International student mobility and the transition from higher education to work in Norway. *Higher Education*, 82, 1119-1143. <https://doi.org/10.1007/s10734-021-00760-1>

Internetes források:

- Internet 1: *European Commission Migration and Home Affairs*. https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/european-migration-network-emn/emn-asylum-and-migration-glossary/glossary/intra-eu-mobility_en (Hozzáférés: 2024. 09. 14.)
- Internet 2: *Erasmus+ Programme Guide*. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-d/glossary-common-terms> (Hozzáférés: 2024. 09. 14.)